אלא בפירי. [6]אמר רב כהנא אמר רב [1]חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו אמר רב יוסף מאי קא משמע לן תנינא נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו בודקין אותו שלשה פעמים אם אמר על לאו ועל הן הן הרי אלו יכתבו ויתנו אמר ליה רבי זירא אלם קאמרת שאני אלם [2]דתניא [3]מדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם וזה וזה הרי הן כפקחין לכל דבריהם וממאי דמדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם דכתיב [1]ואני כחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח פיו ואי בעית אימא כדאמרי אנישי אישתקיל מילוליה אמר ר' זירא אי קשיא לי הא קשיא לי דתניא [2]אם לא יגיד [3]פרט לאלם שאינו יכול להגיד אמאי הא יכול להגיד מתוך הכתב אמר ליה אביי [4]עדות קאמרת שאני עדות [5]דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם מיתיבי [6]כשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין אותו למשאות ולמתנות ולעדיות ולירושות קתני מיהת עדיות אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב ששת [7]בעדות אשה דאקילו בה רבנן והא קתני ירושות אמר רבי אבהו [8]ירושת בנו הבכור קתני מיהת למשאות ולמתנות מאי לאו לעלמא לא לדידיה מיתיבי [9]חרש לא הלכו בו אחר רמיזותיו ואחר קפיצותיו ואחר כתב ידו אלא במטלטלין [10]אבל לא לגיטין תנאי היא דתניא אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בחרש מעיקרו אבל פיקח ונתחרש הוא כותב והן חותמין וחרש מעיקרו לא [11]כשם [12]שכונסה ברמיזה כך מוציאה ברמיזה אי באשתו ה"נ הכא במאי עסקינן ביבמתו יבמתו ממאן אילימא דנפלה ליה מאחיו חרש [13]כשם שכניסתה ברמיזה כך יציאתה ברמיזה אלא [14]דנפלה ליה מאחיו פיקח ואיבעית אימא לעולם דנפלה ליה מאחיו חרש וגזירה אחיו חרש אטו אחיו פיקח אי הכי אשתו נמי יבמתו ביבמתו מיחלפא אשתו ביבמתו לא מיחלפא ומי גזרינן חרש אטו פיקח

והתנן

אמר רב כהנא אמר רב [6]חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו אמר רב יוסף מאי קא משמע לן תנינא נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו בודקין אותו שלשה פעמים אם אמר על לאו ועל הן הן הרי אלו יכתבו ויתנו אמר ליה רבי זירא אלם קאמרת שאני אלם [2]דתניא [3]מדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם וזה וזה הרי הן כפקחין לכל דבריהם וממאי דמדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם דכתיב [1]ואני כחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח פיו ואי בעית אימא כדאמרי אנישי אישתקיל מילוליה אמר ר' זירא אי קשיא לי הא קשיא לי דתניא [2]אם לא יגיד [3]פרט לאלם שאינו יכול להגיד אמאי הא יכול להגיד מתוך הכתב אמר ליה אביי [4]עדות קאמרת שאני עדות [5]דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם מיתיבי [6]כשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין אותו למשאות ולמתנות ולעדיות ולירושות קתני מיהת עדיות אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב ששת [7]בעדות אשה דאקילו בה רבנן והא קתני ירושות אמר רבי אבהו [8]ירושת בנו הבכור קתני מיהת למשאות ולמתנות מאי לאו לעלמא לא לדידיה מיתיבי [9]חרש לא הלכו בו אחר רמיזותיו ואחר קפיצותיו ואחר כתב ידו אלא במטלטלין [10]אבל לא לגיטין תנאי היא דתניא אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בחרש מעיקרו אבל פיקח ונתחרש הוא כותב והן חותמין וחרש מעיקרו לא [11]כשם [12]שכונסה ברמיזה כך מוציאה ברמיזה אי באשתו ה"נ הכא במאי עסקינן ביבמתו יבמתו ממאן אילימא דנפלה ליה מאחיו חרש [13]כשם שכניסתה ברמיזה כך יציאתה ברמיזה אלא [14]דנפלה ליה מאחיו פיקח ואיבעית אימא לעולם דנפלה ליה מאחיו חרש וגזירה אחיו חרש אטו אחיו פיקח אי הכי אשתו נמי יבמתו ביבמתו מיחלפא אשתו ביבמתו לא מיחלפא ומי גזרינן חרש אטו פיקח

כפירי. שאינם מנויים באותה שעה כגון גרישין בימות הגשמים ובימות החמה ניספל"ה: **חרש.** שהיה פיקח כשכנסה וקדושין קידושין גמורין ותנן ביבמות (דף קיב:) נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא עולמית לפי שאין כח בגירושי חרשות להפקיע קידושי חכמה וקאמר רב דאם יכול לדבר מתוך הכתב דיודע לכתוב על הקלף כתבו ותנו גט לאשתי אתם פלוני ופלוני ומסר להם פיקח גמור הוא וכותבין ונותנין: **אלם קאמרת שאני אלם.** דכיון דשומע הוא הרי הוא כפיקח לכל דבריו אבל חרש שאינו שומע ואינו מדבר מי לאו דיכול לדבר מתוך הכתב גרמיזה לא מפיק ומי לאו דאשמעינן רב לא הוה ידענא: **חרש המדבר ואינו שומע זהו חרש.** ולא זהו חרש שדברו בו חכמים בכל מקום והשוויהו לשוטה דזהו כפיקח לכל דבריו כדקתני בהליה אבל חרש דרב כהנא (שינו) לא שומע ולא מדבר: **אישתקיל מילוליה.** נוטריקון דאלם: **מי קשיא לי.** בהא דרב כהנא: **פרט לאלם.** שאינו מייב קרבן שבועה על שבועת העדות אם השביעו והרכין בראשו שאינו יודע: **הרי יכול להגיד מתוך הכתב.** ואם איתא לדרב כהנא ליחייב: **מפיהם.** על פי שנים עדים[1]: **ולא מפי כתבם.** יעידו בג"ד דלא דמי לשטר שאתמוהו ביומו דההוא חומריה להכי: **כשם שבודקים.** אנשתתק והרכין בראשו קאי: **למשאות ומתנות.** למכור בנכסיו: **לעדיות ולירושות.** כולהו מפרש ואזיל: **קתני מיהא לעדיות.** שיעיד עדותו מפי הכתב והאמרת מפיהם וזה נאלם: **בעדות אשה.** להשיאה: **דאקילו בה.** בעל אחד קרוב ושפחה: ופרכינן **קתני ירושות.** וקא סלקא דעתך להעיד על ירושה שהורים אדם מעלמא: **אמר רבי אבהו.** מאי ירושות בנו דידיה אם לא לה להשוות את הבכור כאחד מבניו ולהכי נקט ירושת בנו הבכור דאם לא לשנות על משפט הירושה של תורה הוא בא לומר לנו לדבריו הירושה מאיליה תפול: **מאי לאו דעלמא.** דהיינו עדות: **לא הלכו אחר רמיזתו.** לאשה כפיקח: **אבל לא לגיטין.** היכא דקידושין היו קידושין גמורין ומיונתא דרב כהנא: **כמה דברים אמורים.** דלא הלכו בו בגיטין: **בחרש מעיקרו.** שאין לו כתב יד של דעת שלא היתה לו דעת גלולה מימיו. ולקמיה פריך וכיון דחרש מעיקרו הוא הרי כנס ברמיזה ולא היו קידושין גמורין ומוקי לה ביבמה: **אבל פיקח.** שלמד לכתוב מדעת גלולה: **הוא כותב.** גט ואחרים חותמין והיינו כרב כהנא: **כשם שכונסה ברמיזה כו'.** משנה היא ביבמות דחרש שנשא אשה אם לא הלה יוליד: **ביבמתו.** שקידושיה גמורין וזיקתה גמורה והוא אין יכול לחלוץ לפי שאינו בועמד ואמר לא הפצתי לקחתה (דברים כה) וכונס ואינו מוליד לעולם דגנו דידיה לא מפקע זיקה דאורייתא: **אשתו נמי.** ניגזור אטו יבמתו שקידושיה גמורין: **יבמתו ביבמתו.** אשת אחיו פיקח נאשת אחיו חרש: **ומי גזרינן.** אחיו חרש אטו פיקח:

שי

דסלקא דעתיה דפרושי קא מפרש למשאות ומתנות וירושות היינו עדות אי נמי הוי מני למימר ולטעמיך היינו עדות: **ירושת בנו הבכור.** פרש"י שהשוה בכור לפשוט ואין נראה לר"י אם כן הוה ליה למימר שריבה זה ומיעט זה ולא אומר רבינו יצחק דהיינו שאומר על בן בין הבנים שהוא בכור וקא משמע לן דנאמן לכך על ידי הרכנה: **תנאי היא דתניא אמר רשב"ג כו'.** לא בעי לשנויי דרב מיירי בפיקח מעיקרו ובריתא בחרש מעיקרו כמו שמחלק רשב"ג משום דקיס לן דרשב"ג פליג על הך בריתא דלאמר רבי יוחנן בסמוך:

מי

לא למוסרה לב"ד כיון דאיהו קאי קמייהו ואלם אין חתימתו מועלת אפילו למוסרה למי שמעיד לו אחרי שאינו בר הגדה משום הכי פטור משבועת העדות שאינו בר דעת לא בפה ולא בחתימה: מיתיבי כשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין אותו למתנות ולמשאות ולירושות ולעדיות קתני מיהת לעדיות מאי לאו לעדיות דעלמא. פי' אלמא שבודקין משנשתתק ומקבל עדותו בהרכנת ראשו וכ"ש בכתיבתו והיכי אמרת דאלם אינו יכול להעיד מתוך הכתב אמר ר' יוסף בר חמא אמר רב ששת בעדות אשה דאקילו בה רבנן להכשיר עד א' ואפילו עד מפי עד הכשירו נמי להעיד בכתיבה ובבדיקה ואפי' אינו מעיד בפה אבל בשאר עדיות לא [וזהא] ירושות קתני מיהת למאי לאו ירושות דעלמא אמר רב דימי ירושת בנו הבכור דנכסי דידיה נינהו ולכל מאן דבעי מזכה קתני מיהת למשאות ומתנות מאי לאו משאות ומתנות דידיה. מיתיבי חרש לא הלכו אחר רמיזותיו ואחר קפיצותיו ואחר כתב ידו אלא במטלטלין אבל לא בגיטין. פי' בפקח ולבסוף נתחרש מיירי שהיו קדושיו נאלם ואינו מדבר אבל שפוי הוא בדעתו ולפיכך בודקים אותו אם לא נטרפה דעתו סומכין על רמזיו וכ"ש על כתב ידו אבל חרש גמור שאינו שומע ואינו מדבר שאין סומכין על רמזיו להפקיע קדושיו שנתן בעודו פקח כדתנן נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא עולמית הוה אמינא שגם על כתבו לא נסמוך דכשאר רמזיו דמיא קמ"ל רב דסומכין על כתיבתו שהכתיבה אינה נעשית אלא בדעת ובכוונה: א"ר זירא אי ק' לי הא ק' לי דתניא אם לא יגיד פרט לאלם שאינו יכול להגיד. ואמאי והא יכול להגיד מתוך הכתב. פי' ממתני' דנשתתק לא ק' ליה מפני שהוא פקח ומחמת חליו נשתתק ואלם דממעט מלא יגיד י"ל דהוא חרש גמור שאינו בר דעת מ"ה ממעט ליה אלא דרב ק' דאמר סומכין על כתיבתו להפקיע קדושי פקחות שנעשו מדעת וא"כ אמאי ממעט ליה מאם לא יגיד הרי יכול להגיד מתוך הכתב ואע"פ שאין לסמוך על רמזיו על כתיבתו יש לסמוך: א"ל אביי עדות קאמרת שאני עדות דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי

מסורת הש"ס

1) [לקמן עב.], 2) מגיגה ב: [תוס' תרומות פ"ז], 3) יומות לא:, 4) [תוספתא רפ"ה], 5) יומות קיב:, 6) דברים יח, 7) יומות קד:, 8) [סוטה לב.], 9) [ל"ה ור"י],

תורה אור השלם

1. וַאֲנִי כַּחֵרֵשׁ לֹא אֶשְׁמָע וּכְאִלֵּם לֹא יִפְתַּח פִּיו:
תהלים לח יד
2. וְנָפַשׁ כִּי תֶחֱטָא וְשָׁמְעָה קוֹל אָלָה וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע אִם לוֹא יַגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ:
ויקרא ה א

גליון הש"ס

תוס' ד"ה א"ר דיא כו' דהיינו חרש. קשה לי דל"ל למאי צריך לטעמא דאינו יכול להגיד הא נלאם הכי נלאם בר עונשין הוא ועל כל מייבי כריתות אינו מייב והוא כשוגג לכל דבר:

לעזי רש"י

צרישש [צירישי"ש]. דובדבנים. נישפל"ה [נישפלי"ש]. שסקים.

מוסף רש"י

מדבר ואינו שומע. ממילתו היה פיקח עד שלמד לדבר אחר כך נתחרש (חגיגה ב:). מפיהם ולא מפי כתבם. דרחמנא אמר על פי שנים עדים ולא שיעידו על פי כתבם (יבמות לא:). כשם שכונסה ברמיזה כך מוציאה ברמיזה. כקידושין כך גירושין, ברמיזה כגון שרמז בלגנע עד שנתרצית לו, וברמיזה אם הלה להוליד יוליד (שם קיב:).

תוספות רי"ד

אמר רב כהנא אמר רב חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבים ונותנין גט לאשתו. פי' אין לפרש דבחרש מעיקרא הוא דאמר רב דא"כ מאי אריא בכתיבה בכל רמזיו יכול להוציא כדאמרינן בפ' חרש כשם שכנס ברמיזה כך מוציא ברמיזה אלא בפקח ונתחרש קאמר שהיה פקח כשכנסה וקדושיו קדושין גמורין ותנן ביבמות נתחרש הוא או נשתטה אינו מוציא עולמית לפי שאין כח בגירושי חרשת להפקיע קדושי חכמה ו[קאמר] רב שאם יכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתי אתם פלוני ופלוני ומסר להם סומכין על כתיבתו וכותבין ונותנין אמר רב נחמן מאי קמ"ל תנינא נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך וכו' כיון דקא מחוי כתבי' פי' סומכין ברמזיו וכותבין גט לאשתו ואין לך רמז גדול מכתיבת ידו א"ל רב זירא אלם קאמרת שאני אלם דתניא חרש המדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם וזה וזה הרי הם כפקחים לכל דבריהם. פי' ונשתתק במתני' פקח גמור הוא אלא שמתוך חליו

מז א מיי' פ"ג מהלכות גירושין הלכה טז סמג עשין נ [עיין כ"מ]:
יז ב מיי' פ"ב מהלכות אישות הלכ' כו ופכ"ט מהל' מכירה הל' ג סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סי' רלה סעיף יח:
יח ג מיי' פ"ט מהלכות עדות הלכה יא סמג לאוין ריד טוש"ע מ"מ סי' לה סעיף יח:
יט ד מיי' שם ופ"ג שם הל' ד סמג שם טוש"ע שם ומי' כח סעיף יא:
כ ה מיי' פכ"ט מהל' מכירה הלכה ג סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סי' רלה סעיף יח [וסי' רנ ס"ו]:
כא ו מיי' פ"ט מהל' עדות הלכה יא [ופי"ג מהל' גירושין הכ"מ] סמג לאוין ריד טוש"ע מ"מ סי' לה סעיף יא [אה"ע סי' ח ס"ב]:
כב ז מיי' פ"ד מהל' נחלות הט"ו] סמג עשין לו טור ש"ע מ"מ סי' רעט סעיף ג [וסי' רעז סעי' יד]:
כג ח מיי' פכ"ט מהל' מכירה הלכה כ ג סמג עשין פב טור ש"ע מ"מ סי' רלה סעיף ח:
כד ט י מיי' פ"ב מהל' גירושין הלכה ז סמג עשין נ טור ש"ע אה"ע סימן קכ סעיף ה:
כה כ ל מיי' פ"ז מהל' יבום הלכ' טז ח סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קנב סעיף יב וסי' קכא סעי' ו:

תוספות רי"ד (המשך)

כתבם. פי' האי אלם דקא ממעט מלא יגיד לא בחרש מיירי ומשום שאין בו דעת [אלא] באלם שהוא שומע ואינו מדבר שהוא כפקח לכל דבריו וטעמא דמלתא משום דלגבי עדות בעי' מפיהם ולא מפי כתבם אבל לענין ליתן גט לאשתו לא מיבעיא שהוא פקח אלא אפילו חרש גמור ע"י כתיבתו כותבין ונותנין גט לאשתו להפקיע קדושי פקחותו שכתיבתו מדעת היא נעשית דקאמר רב ואי ק' אלם שהוא פקח אמאי אינו יכול להעיד מפי הכתב ומ"ש מכל שטרי דעלמא שהן כשרים בדיני ממונות ואמרי' בהו עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד וגם הוא מקרא מלא שדות בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום. תשובה כל שיכול להגיד על פה כשר בכתיבה ועשו חתימתו כמו שנחקרה בב"ד עדותו וכל שאינו יכול להגיד על פה אינו כשר בכתיבה ומשום הכי אלם פסול בכתיבה דליתיה על פה ומיהו אינו יכול העד כשיבא לב"ד לכתוב עדותו ולהגיד על ידי כתב אלא בפיו דבעי' מפיהם ולא מפי כתבם. ולא דמיא לחתימת השטר דהתם כיון דמסר החתימה לההוא דמסהיד נעשה כמי שנחקרה עדותו בב"ד אבל אי בעי איהו לאסהודי גבי דינא לא מצי לאסהודי בכתב דאכתי לא מסר סהדותיה לההוא דמסהיד ליה הלכך צריך להעיד על פה שלא נתקנה החתימה אלא למסור למי שהוא מעיד לו ומפני תיקון העולם שמא ימותו העדים או ילכו למדינת הים אבל

עין משפט נר מצוה

אלא בפירי. אין לפרש שאומלין לו אם רוצה פירי של ימות הגשמים בימות החמה או איפכא ואומר הן מי זה אפשר למצוא בכנוסים בדבש או בענין אחר אלא שאומלין לו אם רוצה שילקטו לו מן המילן: **אמר** רב יוסף מאי קמ"ל תנינא נשתתק בו'. תימה לר"י אדרבה דמיקשי ליה מתני' כיון דאינו מחלק בין אלם לחרש דלמה לי יכול לדבר מתוך הכתב בהרכנה סגי ואומר ר"י דהא ודאי דבחרש לא סגי בהרכנה אע"פ שכותבין לו נכתוב גט לאשתך ומרכין בראשו ובודקין אותו ג"פ לאו והן אלא דמדמי רב יוסף הרכנה דאלם לכתיבה דחרש כמו שאלם ע"י הרכנה ייכר שמבין ומתרלה ועל ידי זה כותבים גט הוא הדין חרש שנאלוהו בכתב והשיב בכתב יש הוכחה שהוא מבין בעוד אע"פ שאם שאלוהו בכתב והרכין בראשו אינו מועיל כלום: **אמר** רבי זירא אי קשיא בו'.

תימה לר"י דמשמע דפריך לרב כהנא מדקאמר והא יכול לדבר מתוך הכתב ואמאי לא פריך אמתניתי' דהרי יכול להגיד ע"י הרכנה ואור"י דמתניתין לא קשיא ליה דפשיטא ליה דגבי גט אין צריך הגדה בפה רק שמתרלה כמו שצריך גבי עדות דבור אבל לרב כהנא דחשיב יכול לדבר מתוך הכתב אפי' בחרש א"כ דבור מעליא הוא ויש לאותבה הגדה וי"מ דאמתניתין לא קשיא ליה דאיכא למימר דהא דאמר פרט לאלם שאינו יכול להגיד היינו אלם שאינו שומע דהיינו חרש אבל אלם לא משמע הכי: **והא** יכול לדבר מתוך הכתב. דהגדה חשיבה ע"י הכתב כדפרישית אע"ג דממעטו [6]חרש וחרשת מחליה לפי שאינם נאמר ואמרה אמירה ודאי לא הוי אלא בפה ועוד דהתם[7] ליף ועונתה מועטו הלוים שצריך בלשון הקדש ומינה נמי שמעינן דהויא בפה כמו בגויס: **מפיהם** ולא מפי כתבם. בפ' שני דכתובות (דף כ. ט) אמרינן הה: **קתני** מיהת עדיות. אמאי דקתני פרט לאלם שאינו יכול להגיד פריך ומיהו לר"י נראה דהאי פירכא נמי הוא לרב דהא תיובתא דבתר הכי הוא לדידיה והכי פירושו בשלמא אי לאו דרב אע"פ שלענין עדות חשיבה הגדה מה שמרכין בראשו כדקתני הכא דבודקין אותו לעדות מ"מ פטר קרא אלם שאינו יכול להגיד דלענין קרבן שבועה לא חשיבה הגדה אלא הגדה מעליא אלא לרב דחשיב דיכול לדבר מתוך הכתב עדות מעליא כיון דאפילו בחרש מהני אע"ג דהרכנה לא מהניא ביה כלל וא"כ לריך לומר הא דממעטו קרא אלם שאינו יכול להגיד אע"פ שיכול לדבר מתוך הכתב משום דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם וא"כ אין בודקין אותו לעדות הא בענין מפיהם ולא מפי כתבם ולמאי דפירשנו פרט לאלם שאינו יכול להגיד דהיינו חרש א"ש דאי לאו דרב נאלם סגי בהרכנה בכל דבר אבל חרש לא סגי אפי' יכול לדבר מתוך הכתב לא לענין גט ולא לענין עדות אבל לרב אע"ג דפסול לענין עדות כשר גבי גט תקשי ליה דהא הכא מכשרינן עדות כמו גט: **והא** קתני ירושות. השתא דקסבר יכולות דעלמא ומשאות ומתנות דעלמא ולענין עדות קאמר ל"ל ירושות דעלמא ומשאות ומתנות דעלמא אי נמי הוי מני למימר שריבה זה ומיעט זה ולא אומר רבינו יצחק דהיינו שאומר על בן בין הבנים שהוא בכור וקא משמע לן דנאמן לכך על ידי הרכנה: **תנאי** היא דתניא אמר רשב"ג כו'. לא בעי לשנויי דרב מיירי בפיקח מעיקרו ובריתא בחרש מעיקרו כמו שמחלק רשב"ג משום דקיס לן דרשב"ג פליג על הך בריתא דלאמר רבי יוחנן בסמוך:

מי

אי נמי לבדרבי יצחק, אנא נמי דייק עולמית לבדרבי יצחק בפרק חרש (יבמות קיג:) דקאמר התם אף אנן נמי תנינא (ב) בדרבי יצחק ודייק מדקתני עולמית גבי נשתטה ולא תנא גבי נישטת היא אלא דהכא דייק מדקתני עולמית אתרוייהו אנתחרש ונשתטה הא דקתני ליה אחרש אשמועינן אפי' יכול לדבר ע"י כתב ואנשתטה לבדרבי יצחק ורב פפא דאי דמ"מ איכא למימר דלא אתא עולמית אלא לבדרבי יצחק גרידא: **הכא** במאי עסקינן דלא אמר תנו. ואי"ת וכי לא ידע שיקשה לו עד שיאמר תנו מיבעי ליה דמכח זה דקדק תחלה דסיפא כרבי יוסי מדקתני עד שיאמר לסופר כתוב ולא קתני עד שיאמר תנו וי"ל דהתמרן סבר דלהכי לא תנא עד שיאמר תנו משום דבכבר שמעינן ליה מדיוקא דרישא דקתני כתבו משמע הא אמר תנו ותנינן ולהכי אשמועינן בסיפא דבכתבו לא מהני עד שיאמר לסופר כתוב וטעמא דרישא קמפרש דלהכי לא מהני מה שעשו אחרים בלשון כתובו משום דמילי לא מימסרן לשליח ולא מהני עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ופריך עד שיאמר תנו מיבעי ליה דכיון דלא שמעינן ליה אלא מדיוקא דרישא הוה ליה למיתני בסיפא בהדיא עד שיאמר תנו: **הכא** במאי עסקינן דלא אמר לחתלא. ה"ג תימה וכי לא ידע שיקשה לו עד שיאמר לג' מיבעי ליה ועוד דאי בלא אמר לתתא מאי איריא כתבו תנו נמי לא מהני ור"ל דהשתא מוקי רישא בכל עניין בין אמר לג' בין אמר לשלשה ומשום שלשה נקט כתבו דהא אם אמר תנו נותנין ולהכי לא מני למיתני בסיפא עד שיאמר לשלשה דהא בשלשה נמי מיירי דכתבו לא מהני אפי' בשלשה ומ"מ פריך דה"ל למיתני בסיפא ולפרש בהדיא עד שיאמר לשלשה תנו: **הכא** במאי עסקינן דלא אמר אמרו. סלקא דעתא דלא שייך לאקשויי עד שיאמר אמרו מיבעי ליה דניחא ליה למינקט דומיא דרישא שהבעל מצוה לעדים עצמם לעשות אבל אומר אמרו אומר לאחרים שיאמרו לעדים לעשות וא"ת השתא דמוקי לה כרבי יוסי אמאי נקט כתבו הוה ליה למינקט תנו וכ"ש כתבו ועוד כיון דכתבו לאו דוקא והוה הדין תנו נימא דהוא הדין נמי אמרו ותיתי שפיר סיפא עד שיאמר לסופר כתוב כו' ויש לומר דלא חש למיתני תנו דמסיפא שמעינן דהוא הדין תנו מדלא תנא עד שיאמר תנו: ומשום דאפילו לשלשה נמי אע"ג דלא אמר כתבו לריכין הם עצמם לכתוב ומתניתין דנקט כתבו משמע דאי לא אמר כתבו לא הוי פסול האי גיטא וכגון שהיו שלשה ורבי מאיר היא: **דאמר מילי מימסרן לשליח.** דלך מרך הוא לעשות שליח דברים והוי נמי בדברים שלותו של אדם כמותו הלכך היכא דהוו ג' דאיכא למימר עשאן ב"ד לומר לאחרים אמרו לסופר ויכתוב ועדים ויחתומו: **עד שיאמר לסופר כתוב.** משמע דאין לך לד היתר לומר לאחרים לכתוב אלא השומע מפיו הוא יכתוב ואפילו שלשה ואפי' לא אמר כתבו: **הכא במאי עסקינן.** הך סיפא דקתני עד שיאמר לסופר עצמו: **דלא אמר תנו.** בלא כתבו והכי קאמר האומר כתבו אינו כשר אלא מ"כ אמר לסופר עצמו: **אי הכי.** כיון דאיכא לד היתר לומר לאחרים הכי מיבעי ליה למיתני אינו גט עד שיאמר תנו בלא כתבו וכל שכן פשיטא דכי אמר לסופר עצמו אלא ודאי דוקא קאמר סיפא באומר תנו: **והכא במאי עסקינן דלא אמר לשלשה.** ובגיטים מודה ר"מ דאפילו אמר תנו כותבין הן עצמן דלא עשאם ב"ד: **אלא כולה רבי יוסי היא.** והא דנקט בריש כתובו לאו למידק דאילו אמר תנו בלא כתבו אלא אינו טעמא דפסול דלא אמר אמרו והכי דייקת מינה טעמא דלא אמר אמרו הא אמר לגטים אמרו לפלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתומו ואמרו לאותו סופר וכתב ולאותן עדים וחתמו שפיר דמי דמודי רבי יוסי בהא שהרי עשאן שלוחין לכך: **ולר' ירמיה חתם סופר שנינו.** לא תימא דמתכשר גט בחתימת עד אחד וכתב יד סופר שני אלא הכי קאמר חתם הסופר בגט עד ועד שני עמו כשר: **ואמר רב חסדא.** מתני' דמכשר להחתים סופר בגט:

ר'

לסופר כתוב ולעדים חתומו ודייקינן טעמא דלא אמר תנו הא אמר תנו [נותנין] ומתני' מני ר' מאיר היא דאמר מילי ממסרן לשליח אימא סיפא עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו אתאן לר' יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח

(ג) והתנן אשני אחין חרשין נשואין שתי אחיות פיקחות או שתי אחיות חרשות או שתי אחיות אחת פיקחת ואחת חרשת וכן שתי אחיות חרשות נשואות לשני אחין פיקחין או לשני אחין חרשין או לשני אחין אחד פיקח ואחד חרש הרי אלו פטורות מן החליצה ומן היבום ואם היו נכריות יכנסו ואם רצו להוציאן יוציאו (ד) אלא מחוורתא כדשנין מעיקרא אמר רבי יוחנן חלוקין עליו חביריו על רשב"ג אמר אביי אף אנן נמי תנינא (ה) נישטת לא יוציא נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא עולמית מאי עולמית לאו אע"ג דיכול לדבר מתוך הכתב אמר רב פפא אי לאו דאשמועינן ר' יוחנן הוה אמינא רשב"ג לפרושי טעמא דת"ק הוא דאתא ומאי עולמית אע"ג דחזינא ליה דחריף אי נמי לבדרבי יצחק (ו) דא"ר יצחק דבר תורה שוטה מתגרשת מידי דהוה אפיקחת בעל כרחה ומה טעם אמרו אינה מתגרשת (ז) שלא ינהגו בה מנהג הפקר: **מתני'** (ח) אמרו לו נכתוב גט לאשתך ואמר להן כתובו אמרו לסופר וכתב ולעדים וחתמו אע"פ שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי הגט בטל עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו: **גמ'** טעמא דלא אמר תנו הא אמר תנו נותנין מני ר"מ היא דאמר מילי מימסרן לשליח אימא סיפא עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו אתאן לר' יוסי דאמר (ט) מילי לא מימסרן לשליח רישא ר"מ וסיפא רבי יוסי (י) אין רישא ר"מ וסיפא רבי יוסי אביי אמר כולה רבי מאיר היא והכא במאי עסקינן דלא אמר תנו אי הכי עד שיאמר תנו מיבעי ליה אלא הכא במאי עסקינן דלא אמר לבי תלתא א"ה עד שיאמר לשלשה מיבעי ליה אלא כולה רבי יוסי היא והכא במאי עסקינן דלא אמר אמרו אי הכי עד שיאמר אמרו מיבעי ליה ועוד (יא) מי מודה רבי יוסי באומר אמרו (יב) והתנן כתב סופר ועד כשר (יג) ואמר רבי ירמיה חתם סופר שנינו ואמר רב חסדא מתניתין מני

ר'

(ד) ואם רצו להוציאן יוציאו. כיון דהם חרשים לא מיכפת לן בנשותיהן אם הן (ה) אחת פקחות דמ"מ הם לא נכנסו אלא ברמיזה: **וכן שתי אחיות חרשות.** לא מיכפת לן בפקחות של בעלים דהן לא נכנסו אלא ברמיזה לפיכך פטורות מן החליצה דיוצאה משום אחות אשה דכל עריות פטורות מן החליצה: **ואם היו נכריות.** ומת אחד מהן השני אינו יכול לחלוץ מפני שהוא חרש או שהיא חרשת ואינה יכולה לומר מאן יבמי אלא יכנסו: **ואם רצו להוציאן.** אחרי כן יוציאו דאתי גט חרש ומפקע זיקת קידושי חרש אלמא היכא דנפלה ליה מאחיו חרש ופיקח ולא גזרינן אטו אחיו פקח: **כדשנין מעיקרא.** דנפלה ליה מאחיו פקח: **חלוקין עליו חביריו.** דאפי' פקח ונתחרש אינו יכול לגרש ואפי' יודע לכתוב ולא תימא דשב"ג מפרש מילתיה דתנא קמא דהכי שמיע ליה לרבי יוחנן דמיפלג פליג: **נישטת.** היא משמיעה: **לא יוציא.** אסור להוציאה. ואע"פ שפקחת ונתחרשה יוציאה דאשה לא בעינן דעתה שהרי יוצאה לרצונה ושלא לרצונה היכא דנשטת אמור רבנן לא יוציא דכיון שאינה יודעת לשמור עצמה יהגו בה הפקר בזנות וכן מפרש לקמן: **ואע"ג דחריף.** אבל מדבר מתוך הכתב לא ממעט: **אי נמי.** האי עולמית לבדרבי יצחק אתא למידק מינה מדקתני סיפא עולמית וריש לא תנא עולמית משום דריש דרבנן כדרבי יצחק וסיפא דאוריתא דגבי מגרש בעינן דעתו שהאיש אינו מוציא אלא לרצונו: **אפיקחת בעל כרחה.** מתגרשת ואע"פ שלא מדעתה: **מתני' אמרו לו.** לבריא או לשכיב מרע חכם: **נכתוב גט לאשתך.** שלא תיזקק ליבם: **ואמר להם כתובו.** והם אמרו לו לסופר כו': **גמ' טעמא דלא אמר להם תנו.** בלא כתבו דכיון דאמר להם כתבו מקפיד היה בדבר שלא יאמרו לאחר ויכתוב שנושת הוא לו לגלות שאינו יודע לכתוב גט והא אפי' ר"מ מודה (יד) לקמן בפרק התקבל שאם אמר כתבו גט לאשתי אפילו אמר לב"ד לא עשאם ב"ד להרשות את אחרים על כך: **הא אמר תנו.** גט לאשתי ולא אמר כתבו אומרים לאחרים ויכתבו ויתנו דעשאן ב"ד. ועל כרחין כגון שהיו שלשה דאילו לשנים אפי' ר"מ מודה שאפי' לא אמר כתבו אלא תנו לריכים הם עצמם לכתוב דהכי תנן לקמן (טו) אמר לשנים תנו גט לאשתי או לשלשה כתבו ותנו גט לאשתי יכתבו הם עצמם ויתנו אבל אמר לשלשה תנו יאמרו לאחרים ויכתבו ויתנו ומפני שעשאם ב"ד דברי ר"מ ופליג רבי יוסי עליה וכגון שהיו שלשה ורבי מאיר היא: **דאמר מילי מימסרן לשליח.** דלך מרך הוא לעשות שליח דברים והוי נמי בדברים שלותו של אדם כמותו הלכך היכא דהוו ג' דאיכא למימר עשאן ב"ד לומר לאחרים אמרו לסופר ויכתוב ועדים ויחתומו: **עד שיאמר לסופר כתוב.** משמע דאין לך לד היתר לומר לאחרים לכתוב אלא השומע מפיו הוא יכתוב ואפילו שלשה ואפי' לא אמר כתבו: **הכא במאי עסקינן.** הך סיפא דקתני עד שיאמר לסופר עצמו: **דלא אמר תנו.** בלא כתבו והכי קאמר האומר כתבו אינו כשר אלא מ"כ אמר לסופר עצמו: **אי הכי.** כיון דאיכא לד היתר לומר לאחרים הכי מיבעי ליה למיתני אינו גט עד שיאמר תנו בלא כתבו וכל שכן פשיטא דכי אמר לסופר עצמו אלא ודאי דוקא קאמר סיפא באומר תנו: **והכא במאי עסקינן דלא אמר לשלשה.** ובגיטים מודה ר"מ דאפילו אמר תנו כותבין הן עצמן דלא עשאם ב"ד: **אלא כולה רבי יוסי היא.** והא דנקט בריש כתובו לאו למידק דאילו אמר תנו בלא כתבו אלא אינו טעמא דפסול דלא אמר אמרו והכי דייקת מינה טעמא דלא אמר אמרו הא אמר לגטים אמרו לפלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתומו ואמרו לאותו סופר וכתב ולאותן עדים וחתמו שפיר דמי דמודי רבי יוסי בהא שהרי עשאן שלוחין לכך: **ולר' ירמיה חתם סופר שנינו.** לא תימא דמתכשר גט בחתימת עד אחד וכתב יד סופר שני אלא הכי קאמר חתם הסופר בגט עד ועד שני עמו כשר: **ואמר רב חסדא.** מתני' דמכשר להחתים סופר בגט:

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"ו מהל' יבום הלכה טו סמג עשין לא עוש"ע אה"ע סי' קעה סעיף יג:

כז ב ג מיי' פ"י מהל' גירושין הלכה כג סמג עשין ג עוש"ע אה"ע סימן קיט סעי' ו:

כח ד מיי' שם פ"ב הלכה ה סמג שם עוש"ע אה"ע סי' קכ סעיף ד:

מוסף רש"י

שני אחין חרשין. נישואיהן שוין בין שהן פקחות בין שהן חרשות בין אחת פקחת ואחת חרשת, שהרי כניסתן לנעליהן ברמיזה, וכן שתי חרשות כניסתן ברמיזה ואע"פ שהן פקחין, או אחד פקח ואחד חרש נישואיהן שוין, הילכך יוצאת היבמה משום אחות אשה (יבמות קי:) דהואיל ואיתיהן חרשות אי שייהן חרשים, דקידושי זו כך קידושי זו, ואתו קידושין דאשמו ומפקעי זיקה (שם קיב:). **ואם היו נכריות.** ומת אחד מהן יכנסו השני, דלאו בר חליצה הוא או היא אינה בת חליצה (שם קי:) שאין חליצה בחרשת וחרש שאינו נאמר ואמרה, ואתר כך אם רצו יוציאו בגט, דאתא גט ברמיזה ומפקע נישואין דדיה חיקת אחיו דהוא ברמיזה (שם קיב:). **נישטת לא יוציא.** בגמרא מפרש שלא יהגו בה מנהג הפקר ותקנתא דרבנן היא (שם). **נתחרש הוא.** לאחר קידושין, הואיל וקידושיה גמורים היו לא יוציא עולמית (שם). מילי לא מימסרן לשליח. אין בדברים כח להיות אחרים ומתמרים לאחר (לעיל כט:). **כתב סופר ועד כשר.** כלומר כתב סופר ואתם עד אחד כשר (לקמן פו:). **חתם סופר שנינו.** האי כתב סופר דקתני, אתם הוא, שאם אתם הסופר בעד ועד אחר עמו כשר (לעיל סו:) דהוה להו ג' עדים, ואשמועינן דאמרינן דלא חייסינן למיתר הבעל לא זוה שיתמנה הסופר אלא אחר לשנים אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתומו ואמרו הכי שלומין לסופרא דספרא ואתמנו, לא לא חייסינן (לקמן פח:).

תוספות רי"ד

קדושי תורה ואין לו כח להפקיעם לא ברמיזה ולא בכתבו וק' לרב כהנא אמר רב ומהדר תנאי הוא דתניא ארשב"ג בד"א בחרש מעיקרו אבל פקח ונתחרש הוא כותב ואחרים חותמין על כתב ידו. פי' בד"א שאין סומכין על כתב ידו אלא בחרש מעיקרא שלא למד לכתוב מדעת אבל פקח ונתחרש שלמד הכתיבה בעודו פקח סומכין על כתבו והוא כותב הגט ואחרים חותמין עליו ונותנו לאשתו ומפקיע קדושי פקחותו כרב כהנא אמר רב: ומקשה חרש מעיקרו לא אדרבה (מיקלקל) כשם שכנס ברמיזה כך מוציא ברמיזה ובכל רמזיו סומכין וכ"ש על כתיבתו ומהדר אי באשתו הכי נמי הכא במאי עסקינן ביבמתו יבמתו דנפלה ליה ממאן אילימא דנפלה ליה מאחיו חרש סוף סוף כשם

מסורת הש"ס

א) יבמות קי: קיג:, **ב)** ס"ל אלמא לא גזרינן חרש אטו פקח, **ג)** שם, **ד)** שם קיג:, **ה)** [לעיל כט. וש"נ], **ו)** אמר אביי אין רישא ר"מ וסיפא ר"י רבא אמר כולה ר"מ מ"ש מ"ד, **ז)** [לעיל פו: לקמן עב.], **ח)** לעיל פו: לקמן פו: פז:, **ט)** [לעיל פו: לקמן פח.], **י)** [ל"ל אחיות], **כ)** [ולפנינו היא לעיל פו:] עי' תוס' לעיל ר"פ התקבל, **ל)** [ולפנינו היא לעיל פו:].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שני אחין וכו' אם כן פקחות מל"ל ותיבת אחת נמחק: **(ב)** תוס' ד"ה לר' נמי וכו' נמי תנינא לדרבי יצחק:

תוספות רי"ד (המשך)

שכנס ברמיזה כך מוציא ברמיזה אלא דנפלה ליה מאחיו פקח נמצא עכשיו דפליגי רבנן ורשב"ג בכתיבת החרש דרבנן סברי חרש לא יועילו רמזיו ולא כתיבתו לגבי גט וכגון שכנס בעודו פקח שקדושיו קדושי תורה דאי בחרש מעיקרו ליכא מאן דפליג דכשם שכנס ברמיזה כך מוציא ברמיזה ואתא רשב"ג למימר איזו כתיבת חרש אין סומכין עליה מחרש מעיקרו שלא למדה מדעת אותה כתיבה ודאי לא מהניא גבי יבמתו שנפלה לפניו מאחיו פקח שאין ביאתו וגיטו חשובים להפקיע זיקה דאורייתא ואפילו ע"י כתב אבל בכתיבת פקח ונתחרש שלמדה בעודו פקח מהניא כתיבתו לאחר שנתחרש להפקיע קדושי פקחותו ואע"פ שרמזיו אין מועילין כתיבתו מועלת ורב כהנא אמר רב דאמרי כרשב"ג: א"ר יוחנן חלוקים עליו חביריו על רשב"ג. פי' היא הברייתא שהבאנו למעלה ואתא ר' יוחנן למימר דרשב"ג דאמר בד"א בחרש מעיקרו לאו לפרושי דת"ק קאמר ולא אתי לאיפלוגי עליה אלא קים ליה לר' יוחנן דמיפלג פליגי: אמר אביי אף אנן נמי תנינא נשתטת לא יוצא. פי' מפני שאין לה יד ואין לה דעת לשמור גיטה. נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא עולמית מאי עולמית לאו אע"ג שיכול לדבר מתוך הכתב שאין לחלק בין כתיבתו לשאר רמזיו וכיון דרבנן פליגי עליה דרשב"ג וסתם מתני' דיבמות נמי פליגא עליה הלכה כסתם מתני' ולקמן בפרקין נמי אמרינן לאפוקי מדרב כהנא אלמא לית הלכתא כותיה שאין סומכין על כתיבתו כמו שאין סומכין על רמיזותיו להפקיע קדושי פקחות: **מתני'** אמרו לו נכתוב גט לאשתך אמר להם כתובו אמרו לסופר וכתב ולעדים וחתמו אף על פי שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי הגט בטל עד שיאמר

ר' יוסי היא. הלכך ליכא למיחש לחורבא. דאילו לר' מאיר איכא למיחש דלמא זימנין דאמר לשנים אמרו לפלוני ופלוני ויחתמו ואחזי הני שלוחי ותייסי לכיסופא דסופר ומחתמי ליה בלא דעת הבעל אבל לר' יוסי ליכא למיחש להכי שהרי לא יכתוב סופר גט אלא אם כן ישמע מפי הבעל עצמו: **ואי ס"ד מודה ר' יוסי דאמרו.** הך חורבא גופה לר' יוסי איתא: **כולה ר' יוסי היא.** ורישא דאמר כתבו לו דווקא דאפילו תנו נמי פסול דקתני סיפא עד שיאמר לסופר ויכתוב ואורחא דתנא למיתני ולאוסופי ונקט למילתיה בלשון לא מיבעיא הך אלא אפילו הא נמי פסיל עד שיאמר כו': **תניא כוותיה דרב אשי.** דבאומר אמרו נמי פסיל רבי יוסי: **לאפוקי מדרב כהנא.** דאמר לעיל (דף עא.) חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו: **מתני' אם מפי לא אמר כלום.** דמשמע לכשאמות ואין גט לאחר מיתה: **זה גיטך מחולי זה.** משמע מחולי זה ואילך וכיון שמת מתוך החולי נמצא שאין הגט חל אלא לאחר מיתה: **מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט.** מספקא לן אי תנאה הוי מהיום אם אמות וכיון שמת נתקיים התנאי ונמצא שהוא גט משעת נתינתו או חזרה הוי שחזר בו ממאי דאמר מהיום ואמר לאחר מיתה יהא גט ואינו כלום. דבשלמא גבי מתנה איכא למימר גופא מהיום ופירא לאחר מיתה אבל הכא ליכא למימר הכי ואי משום תנאה ה"ל למימר מהיום אם מתי ובגמרא פריך מ"ש מרישא: **חולנה.** שמא אינו גט: **ולא מפייכמת.** שמא גט הוה והוא לה גרושת אחיו וקיימא עליה בכרת הואיל ולא החזירה: **גמ' והדר תני כו' אלמא לאו כלאחר מיתה דמי.** דאילו במהיום ולאחר מיתה תני סיפא גט ואינו גט: **משמע כמעכשיו.** אם יתקיים תנאי זה שאמות וכשמת הוה גט למפרע אבל לאחר מיתה לא משמע תנאה וספוקי מספקא לן: **וחולנה.** כלומר אסורה להתייבם דמספקא ליה אי הוה גט אי לא ולקמיה מפרש ואזיל: **והא מדסיפא.** גבי מהיום ולאחר מיתה תנא חולנה וברישא לא תנא מכלל דדוקא קתני: **מפני'.** דבעי מהיום: **כרבנן.** דפליגי עליה דרבי יוסי בית נוחלין (ב"ב קלו.) דקא תני הכותב כל נכסיו לבנו לריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה ואי לא ה"ל מתנה לאחר מיתה וה"ג גט לאחר מיתה הוא: **ורב הונא כר' יוסי דאמר.** התם אינו לריך דקא סבר זמנו של שטר מוכיח עליו דמהיום נתן לו את גוף הקרקע והפירות יאכל הוא בחייו דאם לא נתן לו הגוף מעכשיו למה נכתב זמן בשטר המתנה: **חלילה נמי לא ליבעי.** דהא אמר אע"ג דלא כתב מהיום כמאן דכתב מהיום דמי ומהיום אם מתי תנן במתני' דכשר: **טעמא דר' יוסי לא ידענא.** דאמאי קאמר ג"כ: בעל

ר' יוסי היא דאמר [6] מילי לא מימסרן לשליח ואי ס"ד מודה ר' יוסי באומר אמרו נפיק מינה חורבא דזימנין דאמר להו לשנים אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו ומשום כיסופא דסופר חיישי ומחתמי ליה ובעל לא אמר הכי אלא מחוורתא רישא ר"מ וסיפא ר' יוסי רב אשי אמר כולה ר' יוסי היא ולא מיבעיא קאמר לא מבעיא היכא דלא אמר תנו אלא אפי' אמר תנו לא ולא מיבעיא היכא דלא אמר לבי תלתא אלא אפי' אמר לבי תלתא לא ולא מיבעיא היכא דלא אמר אמרו אלא [a]אפילו אמר אמרו נמי לא תניא כוותיה דרב אשי כתב סופר לשמה וחתמו עדים לשמה אע"פ שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו ונתנו לה הרי הגט בטל עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ישמעו לאפוקי ממ"ד [b]מודה רבי יוסי באומר אמרו קולו לאפוקי [c]מדרב כהנא אמר רב: **מתני'** [d]זה גיטך אם מתי זה גיטך מחולי זה זה גיטך לאחר מיתה [e]לא אמר כלום [f]מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי ה"ה"ז גט [g]מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט ואם מת חולצת ולא מתייבמת [h]זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה ומת אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת ה"ז גט ואם לאו אינו גט: **גמ'** אלמא אם מתי כלאחר מיתה דמי והדר תני מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי אלמא אם מתי לאו כלאחר מיתה דמי אמר אביי אם מתי שתי לשונות משמע משמע כמעכשיו ומשמע כלאחר מיתה אמר לה מהיום כמאן דאמר לה מעכשיו דמי לא אמר לה מהיום כמאן דאמר לה לאחר מיתה דמי: זה גיטך אם מתי לא אמר כלום: אמר רב הונא וחולצת והא לא אמר כלום קתני לא אמר כלום דאסירא לעלמא וליבם נמי אסירא והא מדסיפא חולצת מכלל דרישא יבומי נמי מיבמה מתני' כרבנן ורב הונא [i] דאמר כר' יוסי [j]דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו אי רבי יוסי חליצה נמי לא תיבעי וב"ת מספקא ליה לרב הונא אי הלכתא כר' יוסי או אין הלכה כר' יוסי ומי מספקא ליה [k]והא רבה בר אבוה חלש עול לגביה רב הונא ורב נחמן א"ל רב הונא לר"נ בעי מיניה מרבה בר אבוה הלכה כרבי יוסי או אין הלכה א"ל טעמא דרבי יוסי לא ידענא הלכה איבעי מיניה א"ל את בעי מיניה הלכה וטעמיה דרבי יוסי אנא אמינא לך בעי מיניה א"ל הכי אמר רב [l]הלכה כרבי יוסי לבתר דנפק א"ל היינו טעמא דרבי יוסי דקסבר [m]זמנו של שטר מוכיח עליו אלא מספקא ליה אי

ומשום כיסופא דסופר חיישי ומחתמי ליה. הוה מלי לשנויי כיון דאמר מר כשר ולא תעשה כו' ולאסוקי כדמסיק בהתקבל (לעיל סז.) אלא נפי שכבר דקדק [n]ולא חש לחזור ולהאריך ומכאן יש להוכיח דפרק מי שאחזו סדרו אחר התקבל [o]:

לא מיבעיא היכא דלא אמר לבי תלתא כו'. לא מיבעיא קמא אתי אפי' לר"מ דקאמר לא מיבעיא כתבו אלא אפי' תנו כיון דמייבי בב' כדקאמר בתר הכי לא מיבעיא היכא דלא אמר לבי תלתא אע"ג דקאי לרבי יוסי אין לחוש דמדקדק כל לא מיבעיא איכול לומר ויש ספרים דגרסי לא מיבעיא היכא דלא אמר לבי תלתא תנו אלא אפילו אמר לבי תלתא תנו: **תניא** כוותיה דרב אשי. לכאורה משמע דלא מייתי מינה ראיה אלא דלא מודה ר' יוסי באומר אמרו אבל הרב רבי אלחנן פירש בשם ר' יצחק דמוכח מינה דלא מיבעיא קאמר כדמשני רב אשי דודאי אי הוי תני נכתוב גט לאשתך כו' הוה דייקינן הא אמר תנו נותנין כדדייק אמתני' והוי רישא ר"מ אבל השתא דנקט כתב הסופר לשמה דמשמע הא אם אמר לשום אדם מהני והא ליתא דאפילו לר"מ לא מהני אלא ודאי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא לא אמר כתבו אלא אפי' אמר כתבו ולא מיבעיא דלא אמר תנו כו' כדדייק אמתני': **קולו לאפוקי מדרב כהנא כו'.** וא"ת ואמאי נקט מדרב כהנא ממתני' נמי אתיא לאפוקי דמכשרה בהרכנת הראש אלא קול וי"ל דמסתברא דהרכנה דמתני' מהני כמו קול כיון דקיים לן שמתרצה לא בעינן שמיעת הקול כמו תן גט זה לאשתי אם היה זכות לה לא היה יכול לחזור בו ואע"פ שהיא אינה אומרת כלום כיון שהיא מתרצה אלא שמיעת קולה הוי שלוחה ובגריית' דנקט עד שישמעו קולו לא שנא אלא למעוטי חרש דכ כהנא דמסתבר למעוטי:

מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי הרי זה גט. כתב ר"ת מהיום אם מתי אם מת בו ביום לא ידענא מה אדון בה ולרבינו אלחנן נראה דמהיום הוי כמו מעכשיו ולעתו שיהא גט לאחר דמסתמא הלכך נותן גט שירא למות וכי אין לו לירא שמא ימות בו ביום אלא ודאי לאחר קאמר שיהא גט ומכל מקום נכון להמיר: **הכי אמר** רב הלבה ברבי יוסי. והא דאמרינן בפרק בתרא (לקמן פה:) התקין רב בגיטא מן יומא דן ועלם ולאפוקי מדרבי יוסי אין זה אלא לשופרא בעלמא דהא דרבי יוסי ס"ל כדאמר הכא ואית דגרים לקמן דבא לפי זה לריך לומר נמי דלשופרא דשטרא תקן דהא אמר בסמוך דלרבא פשיטא ליה דהלכה כרבי יוסי אפילו בעל פה וכן פירש בקונטרס לקמן [p]: אי

ואינה מתיבמת דלמא תנאה הוי והוי גיטא ולא דמי למתנה דכתב ביה מהיום ולאחר מיתה והיא קיימת דהתם אמרינן גופא מהיום ופירא לאחר מיתה אבל הכא ליכא למימר הכי: רבה בר אבוה חלש עייל לגביה רב הונא ורב נחמן ורבא א"ל רב הונא לרב נחמן בעי מיניה מרבה הלכה כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו ולא בעינן מהיום אי לא בעא מיניה א"ל הכי אמר רב הלבה כר' יוסי ולית הלכתא כר' יוסי מדאמרי' לקמן בפרקין ורבותינו התירוה לינשא וסברי לה כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו ולא הודו לו כל סייעתו אלמא אין הלכה כמותו ובפרקין לקמן אמרינן מן יומא

מסורת הש"ס

(a) [לעיל סט. וש"נ], [לעיל סו:], ג) [לעיל עא.], ד) כתובות כ: כ"ג קלז., ה) [עי' מה שפי' תוספות כתובות כ: ד"ה הרי זה], ו) קדושין ס. כ"ג קלו., ז) [לקמן עו: עז. פס: כ"ב קלו. ע"ז נ:]. תוספתא דכתובות פ"ח], ח) כ"ג קלו., ט) [נ"ל לא], י) [וע"ע תוס' ריש נדרים בשם ר"י וב"ב יב. ד"ה אמנו ועי' תוס' ביצה לז. ד"ה ורמינהו וקל"ע], כ) [ועי' תוס' לעיל לט: ד"ה משום].

הגהות הב"ח

(א) גמ' ורב הונא כר' יוסי כל"ל ומיבעי דאמר נמתק:

מוסף רש"י

זה גיטך אם מתי. שביב מרע שכתב גט לאשתו בלאחר מן הלשונות הללו, זה גיטך אם ממ, או זה גיטך מחולי זה, משיפסוק חולי זה משמע, והוא מת מאותו חולי, לא אמר כלום. שהרי משפסק אינו במיים ואינו יכול לגרש (כתובות ב:). זה גיטך אם מתי, כלומר אם אמות אז יהא גט (רשב"ם ב"ב קלז.) זה גיטך מחולי זה לאחר גמר חולי דהיינו לאחר מיתה (שם) זה גיטך לאחר מיתה לא אמר כלום, דלא גמר לגרשה עד לאחר מיתה ואין גט לאחר מיתה (שם). מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט. מספקא ליה אי אלאחר מיתה אי תנאה, מהיום יהא גט אם אמות, ולכשיומות נמצא גט למפרע מאותו יום, אי חזרה הוי וחזר בו ממהיום ואמר זה גיטך לאחר מיתה, ולא אמר כלום דאין גט לאחר מיתה, דכיון דמיית היכי מגרש (קדושין נח:) הלכך הוי ספק מגושתא ואם פשטה ידה וקבלה קדושין מאחר גריכה גט משייכם (רשב"ם ב"ב קלו.). ואם מת חולצת. שמא אינו גט חקוקה ליבם, ולא מתייבמת. שמא גט הוא והוא לה גרושת אחיו והרי היא לו בכרת אאין עליה זיקת יבום (קדושין ס.). כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו. בב"מ פרק יש נוחלין (קלו.) הכותב כל נכסיו לבנו לאחר מותו, לריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה, דלהרי משמע נופל מהיום, אלא אהא דאמר לאחר מיתה, ואם לא כתב מהיום אלא לאחר מיתה לא אמר כלום, וישלבו אחיו עמו, או אם היה עליו בעל חוב אחר מיתה לאחר מתנה זו, בע"מ גובה את חובו, ר' יוסי אמר אינו לריך, דלהרי כתיב זמן בשטר לומר מעכשיו אבל אם מתנה מגופה של קרקע ופירות לאחר מיתה, דאי לא בעי לכתוב אלא לאחר מיתה לא כתב זמן בשטר (ע"ז לז. וב"מ יז לקמן עו:) זמנו של שטר, שכתב בתחלתו כך וכך בשנת אמר לנו פלוני הוו עלי עדים וקנו ממני לפלוני בני לאחר מיתתי, מוכיח עליו שמאותו זמן התחילה המתנה, דאי לא תימא הכי זמן שנכתב בשטר בתוס נכתב, אלא ודאי לקנות מאותו היום נכתב (רשב"ם ב"ב קלו.).

עין משפט נר מצוה

כט א מיי' פ"ב מהל' גירושין הלכה ה סמג עשין נ טוש"ע אה"ע פי' קכ סעיף ד:
ל ב מיי' פ"ע מהלכ' גירושין הלכה יב סמג עש טוש"ע אה"ע סימן קמה סעיף ח:
לא ג מיי' שם הלכ' יג טוש"ע שם סעיף ב:
לב ד מיי' שם הלכה יד טוש"ע שם סעיף ג:
לג ה מיי' שם הלכה יח טוש"ע שם סעיף ז:
לד ו ז מיי' פי"ב מהל' זכייה הלכה טו סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן רנח סעיף ח:

תוספות רי"ד

ואסקה רב אסי כולה ר' יוסי היא לא מבעיא קאמר לא מבעיא היכא דלא אמר תנו אלא אפי' אמר תנו נמי לא. ולא מיבעיא היכא דלא אמר אמרו אלא אפילו אמר אמרו נמי לא: תניא כותיה דרב אסי כתב הסופר לשמה וחתמו עדים לשמה אף על פי שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי הגט בטל עד שישמעו ולעדים חתומו ישמעו לאפוקי ממ"ד מודה ר' יוסי באומר אמרו קולו לאפוקי מדרב כהנא אמר רב [דאמר] חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבים ונותנין גט לאשתו: **מתני'** זה גיטך אם מתי זה גיטך מחולי זה [זה] גיטך לאחר מיתתי לא אמר כלום: מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי הרי זה גט מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט ראם מת חולצת ולא מתיבמת. פי' זה גיטך אם מתי משמע שיהא גט לאחר שאמות ומשום הכי לא אמר כלום שאין גט לאחר מיתה דבע"י שיהא המגרש חי בשעת קנין הגט והגט הזה אינו קונה כ"א לאחר מיתה. זה גיטך מחולי זה פי' (האי) [צל] אם מתי קאי בין אם אומר לה זה גיטך אם מתי בין אם אמר לה זה גיטך אם מתי מחולי [זה] ומת לא אמר כלום ומתיבמת (ולא אמרינן שמא נשתנה חליו ולא מת מאותו החולי) הכי משמע אם מתי מחולי או אם לא אעמוד מחולי והרי מת ולא עמד וכיון דאינו קונה אלא לאחר מיתה לא אמר כלום. אבל אם אמר מהיום אם מתי או מעכשיו אם מתי הרי זה גט דכיון דאמר מהיום או מעכשיו למפרע הוא קונה משעה שמסרו בידה ואין זה גט לאחר מיתה וכשאמר מהיום ולאחר מיתה מספקא לן אי תנאה הוי וכאילו אמר מהיום אם מתי דמי וקונה למפרע אי חזרה הוי שתחילה אמר מהיום ואח"כ חזר ואמר שלא יהא גט אלא לאחר מיתה ואינו כלום הלכך מספיקא חולצת דלמא חזרה הוי ולא הוי גיטא